

DR. PARÁK TIBOR
1928–2023

Parák Tibor Esztergomban született. Felsőfokú tanulmányait, mely későbbi hírnevét is megalapozta, az Eötvös Loránd Tudományegyetem geológus szakán végezte, 1954-ben szerzett diplomát. Geológuspályáját a Nógrádi Szénbányánál kezdte. Az 1956-os forradalom eseményei éppen Romániában érték, és mivel korábban volt már összeütközése az államvédelmi szervekkel, nem tért vissza Magyarországra. Jugoszlávián át Ausztriába távozott, ahol a menekülteket elosztó intézmény a semleges Svédországot jelölte meg úti célként. Nyelvtudás, pénz, kapcsolatok és a képzettségét igazoló iratok nélkül érkezett a svédországi menekülttáborba. Onnan a göteborgi Technikai Főiskola Geológiai Osztályára került, ahol kis idő múlva Beskow professzor tanársegédként alkalmazta. 1958-ban a Kiruna-bányavidék Malmberget nevű vasércbányájánál geológusi állást kapott, majd a Svéd Földtani Intézet megbízásából végzett kutatásokat a régió Leveänieni nevű bányahelyén. Az érctest térképezését, valamint a kutatófúrások anyagának ásvány-kőzettani és geokémiai feldolgozását végezte. Eredményeit egy dolgozatban foglalta össze, mellyel a Stockholmi Egyetemen elnyerte a Filozofia licentiat (egyetemi doktor) fokozatot. Vizsgálatai során olyan földtani jelenségeket figyelt meg, melyeket össze egyeztetetlennek tartott a Kiruna-típusú ércek keletkezéselméletével. Kutatásai alapján 1965-ben állásajánlatot

kapott a világ egyik legnagyobb vasércbánya-vállalatától, az LKAB-tól (Luossavaara–Kiirunavaara Aktie Bolag), amit elfogadott. Itt 1969-ben a geológiai részleg vezetőjének nevezték ki. Ekkori geokémiai vizsgálatai nyomán egyre jobban érelődött benne az a gondolat, hogy az érctelepek nem a szakmában általánosan elfogadott intruzív magmás keletkezésűek.

Új munkahelyén teljesedett ki szakmai életműve. Munkájához a szakirodalom összegyűjtése és áttanulmányozása mellett hozzátartozott a felszíni és felszín alatti földtani térképezés, az ércvagyonszámítás, a kutatófúrások kitézése és ezek anyagának sokoldalú feldolgozása, az érctestek rekonstrukciója, a geokémiai elemzés, valamint a kőzetmechanikai vizsgálat is. Terepmunkát végzett gyalog, autón, csónakon és helikopteren. Kutatta a kirunai ércek genetikáját, keresett és talált (mégpedig jelentős mennyiségben) ritka földfémeket, foglalkozott az uránércekkel, feltárt két kisebb wolfrám- és egy jelentős rézérclelőhelyet, és jelentős időt fordított aranyércek kutatására. Mindezekről neves folyóiratokban számos dolgozata jelent meg. A nemzetközi elismerést a Kiruna-típusú vasérc genetikájára vonatkozó új elméletével szerezte meg. Per Geijer professzor évek alatt dogmává merevedett intruzív-vulkáni elméletével szemben kimutatta a kirunai vasércről, hogy azok vulkáni környezetben létrejövő exhalatív-üledékes telepek. Vagyis kiderítette, hogy a Kiruna-típusú vasérc nem Kiruna típusú! Álláspontját a Stockholmi Egyetemen 1973-ban lezajlott doktori (Filozofia doktorat) szigorlat vitáján fejtegette ki és védte meg. A három nemzetközi híró opponenst (C. Offtedal, S. Landgren, V. Epstein professzorok) négy és félórás vitában győzte meg tézisei helyességéről. A vita során az akkor már 80 éves Per Geijer professzor is elfogadta alternatívaként Parák állításait. Sikeres védeése nyomán professzori rangot nyert, és országos, majd nemzetközi szaktekintélyé emelkedett. Megbecsült kutató lett szép fizetéssel. Tudományos szempontból, anyagi értelemben és családiról is révbe ér. Tudományos eredményei eljutottak a világ minden részébe, és disszertációja a vezető amerikai, japán és orosz geokémikusok érdeklődését is kiváltotta. Egymást érték az egyetemekre, kutatóintézetekbe és konferenciákra szóló meghívások, szakértői felkérések. Ezek nyomán fordult meg az USA-ban, Guineában, Ausztráliában, Új-Zélandon, Algériában, Brazíliában, Peruban, Kínában, Japánban, Egyiptomban és a Spitzbergákon. Egyedüli európai meghívottja volt az amerikai Citizen Ambassador Programnak, melynek keretében vezető előadója volt a tudományos ülésnek (1988).

A bánya termelési eredményei és a nemzetközi elismertség következtében főgeológus lett, majd amikor a konszern vezetése Parák szorgalmazására egy külön kutatási leányvállalatot (Prospecting AB) alapított, annak igazgatójává nevezték ki. Az 1970-es évek második felében a vaskohászat dekonjunktúrája a svéd acéltermelést is érintette. A takarékosági intézkedésekkel és a leépítésekkel Parák nem értett egyet, majd a vezetéssel történő konfliktusok miatt egy időre megvált a vál-

lalattól. A gazdasági helyzet javulása után visszahívták igazgatói állásába. Ezt követően elsősorban az általa „háromlépcsős” kutatásnak nevezett program (1. a Kiruna típusú oxidos ércek feldolgozása, 2. az oxidos és szulfidos ércek együttes előfordulásának vizsgálata, 3. az oxidos és szulfidos ércprovinciák összefüggéseinek vizsgálata) utolsó lépcsőjének kidolgozására fordította munkaideje nagyobb részét.

Parák Tibor nemcsak kutató, hanem szakmai-közéleti ember is volt. Gazdasági és szakszervezeti vitákban is részt vett, közéleti szereplése az országos sajtóban is nyilvánosságot kapott. Mindenkor kiállt helyesnek vélt elgondolásáért. „A lelkiismeret nem lehet kompromisszumok tárgya” – olvashatjuk egy írásában, és korrekt jellemre utal a következő mondat is, melyet személyzeti főnöke írt róla egy minősítésben: „Az összes vezető beosztású ember között, akikkel életemben dolgoztam, ő áll a munkaerő kölcsönviszonyaiban a legmagasabban.”

Parák Tibor gondolataiban és emberi kapcsolataiban bármerre járt, és bármilyen nyelven beszélt, ott volt az édesanyja, a család, az otthon és a haza. Az utóbbira szép példa, hogy 1958-ban a Magyar Természettudományi Múzeumnak 47 db Malmbergetből származó ásvány- és ércmintát ajándékozott. Ezek között olyan jelentős példányt is akadt, mely a múzeum 220 éves jubileumi kiállításán is bemutatásra került (Papp Gábor szíves közlése).

Nyugdíjba vonulása után egyre többet járt Magyarországra. Részt vett a hazai szakmai életben, különösen a HUNGEO (Magyar Földtudományi Szakemberek Találkozója) munkájában. Ennek első, 1996-ban rendezett találkozásán előadta a korábbi felfedezését, mely szerint a Kiruna típusú ércek nem Kiruna típusúak (lásd *Földtani Közöny*: 1997, 127/3–4, 431–481). 1999-ben végleg hazatelepült. Idejét főként arra fordította, hogy összefoglalja gazdag életútjának eseményeit. Nagy ívű, szakmai eredményekben gazdag életútját *A vasember* című, naplószerű könyvében, valamint a „Földtudományok, bányászat, fenntartható fejlődés” tudománytörténeti sorozatban *Életutam* címmel írta meg.

Parák Tibor kitűnő felkészültségű, jól konvertálható tudással rendelkező, kiemelkedő képességű, invenciózus, ernyedetlen szorgalmú és vasakaratú geológus volt. Nyilván emiatt nevezte találóan Vasembernek a *Természet Világa* szerkesztője is, amikor interjút készített vele

Élete, olthatatlan tudásvágya, mindig többre törekvése és munkássága legyen példa előttünk!

Isten veled, Tibor!

KECSKEMÉTI Tibor